

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**DOLNY
ŚLĄSK**

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Poradnik dla projektodawców aplikujących o środki w ramach Poddziałania 9.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w 2012 roku w województwie dolnośląskim

Luty 2012

Rozdział 4 Gender mainstreaming – Standard minimum

Jak wynika z dotychczas zdobytego przez Instytucje Pośredniczącą doświadczenia projektodawcom duży problem sprawia właściwe opisanie tzw. standardu minimum równości płci, który każdy wniosek o dofinansowanie musi spełniać, aby uzyskać pozytywną ocenę merytoryczną. Standard minimum ma formę listy sprawdzającej w Karcie Oceny Merytorycznej, która zawiera pytania, czy wniosek o dofinansowanie spełnia minimalne wymagania w zakresie przestrzegania zasady równości szans kobiet i mężczyzn w projekcie. Zasada gender mainstreaming (równość płci) realizuje jedną z polityk horyzontalnych dotyczącą równości kobiet i mężczyzn. Jest to obowiązek prawny, zapisany w umowach wiążących wszystkie instytucje zaangażowane w realizację PO KL w Polsce. Strategia gender mainstreaming zakłada świadome i konsekwentne uwzględnianie problematyki płci na wszystkich etapach projektu. Równościowe rozwiązania w projektach mają pomóc w pełnej realizacji założeń PO KL związanych z wspieraniem rozwoju społecznego w Polsce. Szczegółowe informacje dotyczące prawidłowego wypełnienia wniosku o dofinansowanie z uwzględnieniem zasady gender mainstreaming znajdują się w Poradniku – *Zasada równości szans kobiet i mężczyzn w projektach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki*.

PODZIAŁANIE 9.1.1

Pytania przewidziane w standardzie minimum:

- 1. Czy projekt zawiera analizę sytuacji kobiet i mężczyzn dotyczącą obszaru interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu, która wskazuje na nierówności ze względu na płeć? (punkty 3.1 i 3.2 wniosku o dofinansowanie)**

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- w punkcie 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie projektodawca przeprowadzi analizę sytuacji kobiet i mężczyzn w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu, a następnie jej wyniki przedstawi w postaci danych jakościowych i/lub ilościowych odzwierciedlających sytuację kobiet i mężczyzn; poprzez **obszar interwencji** należy rozumieć obszary objęte wsparciem w ramach PO KL, np. edukacja, zatrudnienie, integracja społeczna, **natomiast zasięg oddziaływania** projektu odnosi się do przestrzeni, której projekt dotyczy, np. regionu, powiatu, kraju, instytucji itd.,
- wskazane wyżej dane ilościowe uwzględniają podział na wskaźniki dotyczące kobiet i mężczyzn,
- analiza przyczyn problemu, na który ma odpowiedzieć projekt, uwzględnia społeczno – kulturowe uwarunkowania sytuacji kobiet i mężczyzn,
- cele projektu określają adekwatnie i realistycznie liczbowy udział uczestników/uczestniczek projektu w danym obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu z podziałem na kobiety i mężczyzn,
- projekt identyfikuje i wspiera w szczególny sposób grupę znajdującą się w gorszym położeniu.

Należy pamiętać, że nierówności ze względu na płeć to dysproporcje, które powstają w wyniku istnienia tzw. barier równości płci (np. niewystarczający system opieki przedszkolnej, niski udział mężczyzn w wypełnianiu obowiązków rodzinnych, mała dostępność elastycznych rozwiązań czasu pracy, niski udział kobiet w procesach podejmowania decyzji itd.). Analiza ma na celu ukazanie,

w jakim położeniu znajdują się kobiety i mężczyźni wchodzący w skład grupy docelowej. Dlatego też istotne jest podanie liczby kobiet i mężczyzn, a także odpowiedzenie na pytania, czy któraś z grup nie znajduje się w gorszym położeniu, jakie bariery równości występują i jakie są tego przyczyny. **Przy czym podanie liczby osób w podziale na płeć wyłącznie w tabeli w pkt. 3.2.1, wniosku, bez wskazania w części opisowej danych jakościowych i/lub ilościowych odzwierciedlających sytuację kobiet i mężczyzn, jest niewystarczające do uzyskania pozytywnej odpowiedzi na którekolwiek z pytań 1-3 standardu minimum. Ujęte w tabeli dane stanowią tylko część analizy.**

Analiza sytuacji kobiet i mężczyzn w projektach edukacyjnych to spojrzenie na edukację z perspektywy tego, w jaki sposób przygotowuje ona dziewczynki i chłopców do pełnienia ról społecznych i zawodowych.

Z uwagi na to, że zróżnicowana liczba dziewczynek i chłopców uczęszczających do danego przedszkola nie jest nierównością płci, lecz faktem demograficznym, podane w projekcie dane nie mogą być analizą wskazującą na istniejące nierówności. Podane dane nie mają odniesienia do barier równości, jeżeli wszystkie dzieci otrzymują tę samą ofertę edukacyjną. Celem projektodawcy nie jest zmiana istniejących proporcji. Liczby w podziale na płeć są ważne w przypadku, gdy wsparcie w ramach projektu kierowane jest tylko do części dzieci. W takiej sytuacji projekt powinien zakładać rekrutację proporcjonalną do rozkładu płci.

Analiza sytuacji kobiet i mężczyzn w projektach edukacyjnych polega zatem na pokazaniu liczby dziewczynek i chłopców, którzy są grupą docelową projektu oraz na odniesieniu się do istniejących barier równości w obszarze edukacji. Warto też pamiętać, że w projektach edukacyjnych należy przede wszystkim skupić się na zmniejszaniu barier równości przez osłabianie stereotypów płci i podejmowanie dodatkowych „równościowych” działań, a w mniejszym stopniu zajmować liczbą dziewczynek i chłopców, którzy wezmą udział w projekcie.

Aby wyciągnąć realne wnioski dotyczące potrzeby realizacji projektu w aspekcie równości płci, projektodawca bada sytuację i potrzeby rodziców dzieci uczęszczających do przedszkola, np. w celu ustalenia godzin otwarcia i zamknięcia placówki. Przede wszystkim zasadne jest przeprowadzenie analizy pod kątem zaangażowania kobiet i mężczyzn w wychowanie dzieci oraz ich uczestnictwa w rozwiązywaniu problemów przedszkola. Wskazane jest w tym zakresie ujęcie w pkt. 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie zarówno danych ilościowych (np. liczba matek/ojców samotnie wychowujących dzieci), jak i jakościowych (np. powody słabego zaangażowania ojców w życie przedszkola – jeżeli występuje).

2. Czy analiza sytuacji kobiet i mężczyzn zawiera dane ilościowe, które wskazują na brak istniejących nierówności w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu? (punkty 3.1 i 3.2 wniosku o dofinansowanie)

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- projektodawca po przeprowadzeniu analizy i wskazaniu **danych ilościowych** dotyczących obszaru interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu w pkt. 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie stwierdza brak nierówności (nie można stwierdzić braku nierówności bez podania danych ilościowych w pkt. 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie).

Ze względu na specyfikę edukacji przedszkolnej projekty realizowane w Poddziałaniu 9.1.1 uwzględniają rodziców w analizie sytuacji kobiet i mężczyzn. W takich projektach projektodawca

może stwierdzić brak nierówności wyłącznie po przeprowadzeniu analizy i przedstawieniu danych ilościowych. Analizując wpływ rodziców na działania podejmowane w ramach projektu oraz na sam jego cel, można określić problemy związane z podziałem ról rodziców w wychowywaniu dzieci, angażowaniem ich w działalność przedszkola.

Zatem w projektach w ramach Poddziałania 9.1.1 nie można mówić o nierówności płci w odniesieniu do dzieci, należy natomiast wskazać nierówność lub jej brak w przedmiotowej kwestii wśród rodziców.

3. Czy użyte w analizie sytuacji kobiet i mężczyzn dane w podziale na płeć dotyczą obszaru interwencji i zasięgu oddziaływania projektu? (punkty 3.1 i 3.2 wniosku o dofinansowanie)

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- dane podane w analizie przeprowadzonej w pkt. 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie są adekwatne do projektu, dotyczą zarówno problemów poruszanych w danym projekcie (obszaru interwencji), jak i zasięgu jego oddziaływania oraz odnoszą się do specyfiki grupy docelowej.

Dane te dotyczą rodziców, należy je odnieść do specyfiki funkcjonowania przedszkoli i potrzeb edukacyjnych dzieci w tym zakresie. Dane podane w podziale na płeć, najbardziej zbliżone i dostępne, wskazane w analizie kobiet i mężczyzn, powinny dotyczyć jednocześnie zasięgu oddziaływania projektu i obszaru interwencji.

4. Czy działania odpowiadają na nierówności ze względu na płeć istniejące w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu i/lub różnicują działania (formy wsparcia) dla kobiet i mężczyzn? (punkty 3,2, 3.3 i 3.4 wniosku o dofinansowanie)

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- działania (tematy/program zajęć) przeciwdziałają stereotypom w postrzeganiu ról kobiet i mężczyzn (równościowy dobór zabawek dla dzieci, stwarzający alternatywę dla zabawek pogłębiających stereotypy i ich wykorzystanie w zajęciach mających na celu wszechstronną edukację zarówno dziewczynek, jak i chłopców, wbrew utartym opiniom o specyficznych, odmiennych rolach społecznych kobiet i mężczyzn),
- działania zapewniają udział osobom posiadającym mniejszą mobilność, większe obciążenie związane z opieką nad osobami zależnymi itp. (należy uwzględnić potrzeby rodziców, matek/ojców samotnie wychowujących dzieci),
- działania są zróżnicowane ze względu na płeć (działania skierowane na równościową edukację przedszkolną mają dotyczyć w równym stopniu chłopców, jak i dziewczynek, jednak należy mieć na uwadze ich odmienne potrzeby i wrażliwość).

Celem projektów edukacyjnych powinno być osłabienie istniejących barier równości poprzez m. in. przekazywanie dzieciom niestereotypowej wiedzy oraz pokazanie szerokiego, niezależnego od płci, spektrum możliwych wyborów życiowych. Podjęte w projekcie działania w aspekcie barier równości mają stanowić zapewnienie, że zarówno dziewczynki, jak i chłopcy otrzymają wiedzę i umiejętności o takiej samej jakości i w równym stopniu, niezależnie od stereotypów płci. Działania te mają też w konsekwencji sprzyjać kształtowaniu partnerskich relacji między płciami, opierających się na zasadzie wzajemnego szacunku, równych praw i

obowiązków, wolności od przemocy. Zatem zaplanowane w projekcie działania powinny odpowiadać na nierówności i bariery zdiagnozowane w analizie sytuacji kobiet i mężczyzn i w miarę możliwości być zróżnicowane pod kątem odmiennych potrzeb kobiet i mężczyzn.

Minimalnym wymogiem do uzyskania pozytywnej odpowiedzi na pytanie dotyczące działań pod kątem równości szans płci jest wskazanie przynajmniej jednego działania odpowiadającego na nierówności ze względu na płeć lub jednego działania zróżnicowanego wobec kobiet i mężczyzn.

5. Czy rezultat(y) są podane w podziale na płeć i/lub wskazują jak projekt wpłynie na sytuację kobiet i mężczyzn w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu? (punkty 3.1 (w tym 3.1.2 i 3.1.3), 3.3 i 3.5 wniosku o dofinansowanie)

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- rezultaty wynikają z analizy sytuacji kobiet i mężczyzn, są spójne z celami (celem głównym i celami szczegółowymi) oraz działaniami jakie zaplanowano w kontekście równości szans kobiet i mężczyzn,
- rezultaty zostały przedstawione w sposób umożliwiający stwierdzenie, które z nich i w jakim stopniu dotyczą kobiet i mężczyzn (działania równościowe w obszarze edukacji przedszkolnej powinny przede wszystkim zmierzać do niwelowania stereotypów i segregacji. Rezultaty będą dotyczyły pośrednio chłopców i dziewczynek (mimo, że został stwierdzony brak nierówności) oraz bezpośrednio ich rodziców, wśród których stwierdzono nierówność w analizie przeprowadzonej w pkt. 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie projektu),
- osiągnięcie zaplanowanych rezultatów przyczyni się do poprawy sytuacji kobiet i mężczyzn, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb grupy znajdującej się w gorszej sytuacji (stwierdzenie nierówności wśród rodziców pozwoli na zdefiniowanie działań i rezultatów, które korzystnie wpłyną na szanse w dostępie chłopców i dziewczynek do edukacji przedszkolnej. Może - ale nie musi - to również wpłynąć na polepszenie sytuacji rodziców, np. rodzice wyślą dziecko do przedszkola, ale matka będąca do tej pory na urlopie wychowawczym nie wróci na rynek pracy).

Wykazanie braku nierówności w obszarze i/lub zasięgu oddziaływania projektu (punkt 3.1 oraz 3.2 wniosku o dofinansowanie) nie zwalnia projektodawcy od podania ilościowych rezultatów w podziale na płeć.

Minimalnym wymogiem do uzyskania pozytywnej odpowiedzi na pytanie dotyczące rezultatów pod kątem równości szans płci jest podanie przynajmniej jednego rezultatu w podziale na płeć (pkt. 3.1.2 i 3.1.3 wniosku) i/lub wskazanie, w jaki sposób projekt wpłynie na sytuację kobiet i mężczyzn w obszarze interwencji i/lub zasięgu oddziaływania projektu (pkt. 3.5 wniosku).

6. Czy projekt wskazuje w jaki sposób zostanie zapewnione równościowe zarządzanie projektem? (punkt 3.7 wniosku o dofinansowanie)

Odpowiedź na pytanie jest pozytywna, jeżeli:

- organizacja wnioskodawcy lub partnerstwo posiada odpowiednią wiedzę dotyczącą problemu ze szczególnym uwzględnieniem problematyki równości płci, sytuacji kobiet i mężczyzn,

- projekt włącza przedstawicieli i przedstawicielki grup docelowych w planowanie, realizację i ewaluację projektu poprzez konsultacje, badanie ich potrzeb, włączenie w procesy decyzyjne,
- zasada równości szans przestrzegana jest na każdym etapie zarządzania (również monitoring, ewaluacja),
- w ramach projektu zaplanowano szkolenia kadry zarządzającej z równości szans przewidziano zakup książek, podręczników na temat równości szans kobiet i mężczyzn dla kadry zarządzającej.
- zaplanowano wprowadzenie elastycznych form lub godzin pracy zespołu projektowego, umożliwiających pogodzenie życia zawodowego z rodzinnym.

Wyrażenie jedynie deklaracji równościowego zarządzania projektem bez wskazania przynajmniej jednego działania, które potwierdzi jego równościowy charakter, jest niewystarczające do uzyskania pozytywnej odpowiedzi.

Standard minimum jest spełniony w przypadku uzyskania co najmniej 2 pozytywnych odpowiedzi z 6 przedstawionych powyżej.

Wyjątki, co do których nie stosuje się standardu minimum:

Wyjątki stanowią projekty o ograniczonej rekrutacji, która wynika z:

- a. **profilu działalności projektodawcy** (ograniczenia statutowe) - zapisy statutowe projektodawcy determinują grupę docelową projektu;
- b. **realizacji działań pozytywnych** (działania te pozwalają na wpłynięcie na niekorzystną sytuację danej płci w konkretnym obszarze interwencji projektu, a tym samym wyrównanie jej szans społecznych i zawodowych) - projektodawca po dokonaniu analizy, poprzedzającej przygotowanie projektu, stwierdza, że w danym obszarze należy wesprzeć wyłącznie jedną płć, ponieważ widzi jej mniejsze szanse;
- c. **zamkniętej rekrutacji** (ze względu na zakres oddziaływania np. na terenie zakładu karnego) - projektodawca po dokonaniu analizy stwierdza, że w grupie są tylko przedstawiciele jednej płci. Nierealne jest objęcie wsparciem obu płci, ponieważ w danym obszarze nie występują.

Kluczowe zagadnienia związane z równością płci w ramach Poddziałania 9.1.1:

- grupy docelowe:
 - Dzieci w wieku przedszkolnym

Liczba dziewczynek i chłopców na danym terenie wynika z demografii. Projektodawca nie ma wpływu na te proporcje. Należy podać dane w podziale na płć, ale jeśli wszystkie dzieci otrzymują tę samą ofertę edukacyjną, to celem projektodawcy nie jest zmiana istniejących proporcji. Dlatego też zapisy we wniosku o dofinansowanie np. „*Przy rekrutacji pierwszeństwo będą miały dziewczynki*” są sprzeczne z zasadą równego traktowania. Ważne jest zmniejszanie barier równości przez osłabianie stereotypów płci i podejmowanie działań „równościowych”.
 - Rodzice

Nierówność może występować na poziomie zaangażowania ojców i matek w wychowanie i edukację dzieci. Należy wykazać działania powodujące zmniejszanie barier

równości przez osłabianie stereotypów płci i podejmowanie działań „równościowych” – zaangażowanie obojga rodziców w wychowanie dzieci.

- przykłady działań służących do zrównania szans kobiet i mężczyzn:

- przygotowanie kadry pedagogicznej poprzez: warsztaty przygotowujące do prowadzenia zajęć dot. przemocy rówieśniczej, rozmowy na temat trudnych emocji, konfliktów i przemocy, warsztaty dot. sposobu prowadzenia zajęć oraz włączania tematyki równości płci do zajęć i zabaw,
- różnorodne formy edukacyjne (gry i zabawy) pokazujące czym są stereotypy i jak mogą krzywdzić (np. zajęcia wykorzystujące postaci z bajek, ich cechy charakteru, działania, wybory przed jakimi stają, relacje między dziewczynkami i chłopcami), realizacja zajęć, które nie utrwalają stereotypów na temat kobiet i mężczyzn, dziewczynek i chłopców, lecz je przełamują (np. warto podjąć wysiłek znalezienia zabawek dla dziewczynek, które nie są kuchenkami i przedmiotami do sprzątania lub prania, a zainteresować je np. imitacjami sprzętu elektronicznego typu „zabawkowy komputer”). Warto zachęcać też dziewczynki i chłopców do podejmowania obowiązków i zadań, które od dziewczynek będą wymagały siły fizycznej i odwagi, od chłopców zaś odpowiedzialności i empatii,
- zajęcia podczas których prezentowane są ważne w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym kobiety,
- organizacja spotkania dzieci z przedstawicielami różnych zawodów (np. policjantami, lekarzami), tak aby poznawały w danej roli zarówno kobiety i mężczyzn,
- zajęcia pokazujące zróżnicowanie społeczne i jednocześnie promujących różnorodność jako wartość, a szacunek wobec innych i równe traktowanie jako podstawowe zasady,
- zajęcia dotyczące języka, uwrażliwiające na formy męskie i żeńskie nazw zawodów, wykorzystujące przysłowia odnoszące się do kobiet i mężczyzn,
- zapewnienie dziewczynkom i chłopcom możliwości równego udziału w oferowanych zajęciach, w tym zachęcanie i ośmielanie dzieci do przełamywania stereotypów,
- spotkania i warsztaty dla matek/opiekunek i ojców/opiekunów dot. stereotypów, uświadamiające istnienie barier i stereotypów w wychowaniu dzieci i konieczność ich osłabiania,
- w przypadku organizowania nowych ośrodków wychowania przedszkolnego lub rozwoju ośrodków istniejących warto zadbać o włączenie ojców w opiekę nad dziećmi (np. w razie jakichkolwiek problemów z dzieckiem dzwonić raz do matki, raz do ojca) i promować ich aktywne uczestnictwo w rozwiązywaniu problemów przedszkola (np. zaangażowanie ojców w rozwiązywanie problemu transportu dzieci do przedszkola, zorganizowanie wspólnych kursów jednym samochodem, zorganizowanie pikniku lub wycieczki do lasu),
- zorganizowanie pracy przedszkola w sposób odpowiadający potrzebom pracujących rodziców i umożliwiający godzenie życia zawodowego z prywatnym.

- zasada równości szans kobiet i mężczyzn w zarządzaniu projektem:

- wzmocnienie kompetencji zespołu w stosowaniu zasady równości szans w obszarze realizacji projektu (np. warsztaty uwrażliwiające, konsultacje eksperckie),

- zapewnienie możliwości elastycznego czasu pracy,
- określenie obowiązków związanych z realizacją zasady równości szans kobiet i mężczyzn w projekcie (np. zbieranie danych o uczestnikach, monitorowanie wskaźników i sprawozdawczość w podziale na płeć, przygotowywanie materiałów informacyjnych z uwzględnieniem problematyki równościowej),
- włączenie do projektu osób lub organizacji posiadających wiedzę i doświadczenie w prowadzeniu działań z zachowaniem zasady równości szans,
- zapewnienie udziału w procesie podejmowania decyzji w projekcie kobiet i mężczyzn (np. rady partnerskie, komisje rekrutacyjne),
- promowanie zatrudnienia mężczyzn jako opiekunów i wychowawców w przypadku zatrudnienia nowego personelu. Jednocześnie należy zapewnić, aby zarówno zatrudnione kobiety, jak i mężczyźni otrzymywali równe wynagrodzenie za tę samą pracę lub pracę o tej samej wartości,
- wspólna analiza potrzeb rodziców pod kątem godzin otwarcia i zamknięcia placówek.

Instrukcja do standardu minimum realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn znajduje się w dokumencie pt. „*INSTRUKCJA wypełniania wniosku o dofinansowanie projektu w ramach PROGRAMU OPERACYJNEGO KAPITAŁ LUDZKI*” (1 stycznia 2012 r.).